

דפים לג – לד

נט. א. מנין שאין העדים חייבים אלא על כפירת ממון?
ב. המשביע עדים על כשרות יחוסו, וכן המשביע על דבר שיש בו חיוב מיתה עם ממון, האם חייבים משום שבועת העדות?

א. רבי אליעזר אומר: למדים 'אואין' (או.. או..). 'אואין' משבועת הפקדון.
בחדושי ר"י בן מגאש משמע שאינה ג"ש ממש אלא הקש.
ורבי עקיבא הוסיף ודרש ממאחת מאלה שלא בכל תביעות ממון חייבים – להוציא קנסות. כן פרש"י.
ויש מפרשים שרבי עקיבא למד ממאחת מאלה, אלא שהוצרך להסתמך גם על דרשת 'אואין' לרבות ממון ולמעט דבר אחר. ויש מפרשים להפך, שלרע"ק חייבים בקנס ולר"א פטורים.
רבי יוסי הגלילי: או ראה או ידע – בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה או בידיעה ללא ראייה, ואי אתה מוצא אלא בממון. מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני וכו' – זו עדות ראייה בלא ידיעה; מנה הודית לי בפני פלוני ופלוני – ידיעה בלא ראייה.
רבי שמעון דרש גזרה שוה תחטא תחטא משבועת הפקדון.

ב. 'משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידו שאני כהן שאני לוי שאני בן גרושה וכד' – הרי אלו פטורים. וכן 'שאנס איש פלוני את בתו, שחבל בי בני, שהדליק גדישי בשבת' – הרי אלו פטורים.

דף לד

ס. א. שבועת העדות – האם מסתבר להשוותה לשבועת הפקדון מלשבועת ביטוי או להפך?
ב. שבועת הפקדון, האם יש להשוותה לשבועת העדות יותר מלמעילה, או להפך?

א. שבועת העדות מסתבר יותר להשוות לשבועת הפקדון מלשבועת ביטוי, שכן הצדדים השווים לעדות ולפקדון מרובים יותר מהצדדים השווים לעדות ולביטוי. (ולכך רבי אליעזר דרש אואין אואין שבועת העדות משבועת הפקדון שאינה אלא בכפירת ממון, ולא למד משבועת ביטוי); – בשתיהן נאמר תחטא; בשתיהן חייבים קרבן במזיד; חיובן על ידי תביעה וכפירה; שתיהן שבועת לשעבר. (לא כן ביטוי, אפילו לרע"ק המחייב בלשעבר, אינה מפורשת בתורה אלא בלהבא (עפ"י רש"י). ועוד, שתיהן רק בלשעבר לאפוקי ביטוי. תו"ח).
לעומת הצדדים הדומים לשבועת ביטוי, שהם מועטים: חיובן חטאת (ואילו בשבועת הפקדון – אשם); בעולה-ויורד; ואין בהן חומש.

ב. רבי שמעון למד שבועת הפקדון ממעילה ולא משבועת העדות, לפי שיש ביניהם יותר צדדים שווים: שכן שתיהן נקראות 'מעילה'; שייכות בכל אדם, גם בפסולי עדות; בשתיהן העובר נהנה מעבירתו; בשתיהן חייבים קרבן קבוע; חומש; ואשם.
ואילו הצדדים השווים לשבועת העדות פחותים מהם: בשתיהן נאמר תחטא; שתיהן בהדיוט ולא בגבוה; ובשבועה; וע"י תביעה וכפירה הם באים; ובשתיהן כתוב 'אואין'. (תביעה וכפירה נחשבים כדבר אחד. רש"י ותוס').

סא. א. התובע את חברו מנה הלוייתך בעדים, ויש עדים שנתן לו אך אינם יודעים אם נתנו כהלוואה או כמתנה או פרעון חוב – מה דינו?
 ב. האומר לחברו מנה מניתי לך בצד עמוד פלוני, והשיב: לא עברתי בצד עמוד זה, והעדים מעידים שהטיל שם מים – מה דינו?

א. התובע את חברו על הלוואה בעדים ויש עדים שנתן לו אבל אינם יודעים בתורת מה נתן; אם הלה אומר אכן נטלתי מנה אך את שלי נטלתי – פטור (ונשבע היסת. רי"ף ורמב"ם). ואם הכחיש שנתן לו, הרי כשבאו עדים שנתן לו הוחזק כפרן לדבר זה ואינו נאמן בשבועה להיפטר (רש"י ואו"ז. ואין יכול לומר במתנה נתת לי (ר"י בן מגאש, רא"ש). ועתוס' שהרי זה כאומר אם נתתי אני חייב).

א. דוקא כשכפר בבית דין (רמב"ם טוען ונטען ו, ב). ודוקא כשהלה בא לחזור בו מחמת העדים המכחישים אותו, אבל אם אין עדים וחזור בו ואומר אכן נתת לי מנה אבל מתנה היה וכד' – לא הוחזק כפרן בכך (ר"י בן מגאש, רמב"ם, מאירי).

ב. יש אומרים, דוקא אם תבעו 'מנה מניתי לך' והלה הכחיש, אז הוחזק כפרן, אבל 'מנה הלוייתך' והלה אמר להד"ם, ואח"כ העדים מעידים אותו שמנה בפניהם, יכול לפרש דבריו שמה שאמר להד"ם כוונתו על ההלוואה, אבל מנה לו מעות כמתנה או פרעון (עפ"י ב"ח עט; ש"ך סק"א עפ"י רבנו ירוחם. וע' בלשון הרמב"ם טוען ונטען ו, ב).

ב. האומר לחברו מנה מניתי לך בצד עמוד פלוני והלה אמר לא עברתי בצד עמוד זה והעדים מעידים שהטיל שם מים (או עמד שם לצורך אחר. כ"מ ברמב"ם טו"ג ו, ד), ריש לקיש (כלשנא קמא) החזיקו ככפרן, ורב נחמן דחה דבריו הואיל ולא אמר 'מעולם' כוונתו היתה לעסק זה בלבד. ואם אמר 'מעולם', רב נחמן אמר שהוחזק כפרן (לאיכא דאמרי') ורבה נחלק, דכל מלתא דלא רמיא עליה דאינש – לאו אדעתיה. הלכה כרביא שפטור (רי"ף, ר"י בן מגאש, רמב"ם, או"ז ורא"ש).

דף לה

סב. אלו דינים מפורטים בסוגיא הנצרכים לחיוב קרבן העדות, ומה מקורותיהם?

התנאים הנצרכים לחיוב קרבן שבועה:

עדות על תביעת ממון שיש לו, שאילו היו מעידים היה זוכה באותו ממון – למעט הבטחה בעלמא שהבטיח פלוני ליתן לו מתנה. (תחטא תחטא משבועת הפקדון).

אפילו עשה קנין בהתחייבותו – קנין דברים בעלמא הוא ולא נקנה כלום (ר"י מגאש. ע' ריש ב"ב).

– שהעדות תקדם לשבועה. להוציא משביע את עדים לכשידעו לו עדות (ושמע קול אלה והוא עד).

– יחוד העדים בשבועה. לאפוקי השביע סיעת אנשים, או כגון בבית הכנסת, אפילו עדיו סמוכים אליו – אינו חייב עד שייחד את העדים (והוא עד), כגון שאמר: 'משביע אני את העומדים כאן' (– לצדי. כפרש"י).